УДК 336.02:338.24(477)

Фінансова безпека як стратегічний пріоритет соціально-економічного розвитку держави

Тимошенко Дана,
здобувачка вищої освіти 072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Анотація: *у роботі розкрито сутність фінансової безпеки держави як складової національної безпеки та передумови сталого соціально-економічного розвитку. Проаналізовано основні загрози фінансовій стабільності, зокрема бюджетні дисбаланси, боргові ризики, нестабільність грошово-кредитної системи та тінізацію економіки. Обґрунтовано необхідність комплексної державної політики, спрямованої на зміцнення фінансової стійкості та підвищення добробуту населення.*
Ключові слова: *фінансова безпека; державні фінанси; бюджетна політика; боргова стійкість; економічна стабільність.*

Фінансова безпека держави є ключовою складовою національної безпеки та необхідною умовою стійкого соціально-економічного розвитку в умовах воєнних, геополітичних і глобальних криз. Вона характеризує спроможність країни забезпечувати стабільність бюджетної системи, фінансових ринків і банківського сектору, ефективно мобілізувати та перерозподіляти ресурси для підтримки економіки, обороноздатності й соціального захисту населення. В умовах високої турбулентності світової економіки, цифровізації фінансів, посилення санкційних режимів і кіберзагроз питання фінансової безпеки набуває стратегічного значення для збереження економічного суверенітету. Порушення фінансової стабільності здатне спричинити системні соціально-економічні потрясіння, зниження інвестиційної активності, девальваційні процеси та ослаблення інституційної спроможності держави.

Сутність фінансової безпеки полягає у здатності держави протистояти внутрішнім і зовнішнім загрозам, зберігаючи керованість фінансової системи та довіру суспільства до неї [4, С. 196-198]. До внутрішніх загроз належать хронічний дефіцит бюджету, неефективне управління державними фінансами, тінізація економіки та низька податкова дисципліна, високий рівень корупції. Зовнішні загрози проявляються у вигляді світових фінансових криз, коливань цін на світових ринках, відтоку капіталу, санкційного тиску та залежності від зовнішніх кредиторів. Сукупність цих чинників може суттєво послабити фінансову стійкість держави, якщо не вживати системних заходів реагування.

Вагомою передумовою фінансової безпеки є збалансованість державного бюджету та ефективність бюджетної політики. Державний бюджет відображає пріоритети соціально-економічного розвитку країни та визначає обсяги

фінансування ключових сфер: освіти, охорони здоров'я, оборони, соціального захисту, інфраструктури. Надмірний дефіцит бюджету призводить до накопичення боргових зобов'язань, що у довгостроковій перспективі обмежує фінансову свободу держави та змушує спрямовувати значну частину доходів на обслуговування боргу замість інвестицій у розвиток. Раціональне планування видатків, підвищення прозорості бюджетного процесу та контроль за цільовим використанням коштів сприяють зміцненню довіри громадян до держави.

Стабільність грошово-кредитної системи є ще одним наріжним каменем фінансової безпеки. Контроль за інфляцією, стійкість національної валюти та надійність банківської системи визначають рівень економічної впевненості населення і бізнесу. Центральний банк відіграє важливу роль у підтриманні макрофінансової стабільності, формуючи монетарну політику та здійснюючи нагляд за фінансовими установами. Банківська система є центральною ланкою фінансової інфраструктури держави, оскільки саме через неї здійснюється акумуляція заощаджень та кредитування реального сектору економіки [2, С. 6-10].

Інвестиційна привабливість країни безпосередньо впливає на її фінансову безпеку. Наявність стабільних правил гри для бізнесу, захист прав власності, ефективна судова система та низький рівень корупції формують сприятливий інвестиційний клімат. Іноземні та внутрішні інвестиції забезпечують приплив капіталу, створення робочих місць і модернізацію виробничих потужностей.

Окремого значення набуває проблема державного боргу та боргової стійкості. Запозичення можуть бути ефективним інструментом фінансування розвитку за умови їх раціонального використання та спрямування на інвестиційні проєкти з високою віддачею. Проте надмірне боргове навантаження створює ризики боргової пастки, коли значна частина бюджетних ресурсів витрачається на обслуговування боргу [3, С. 175-179]. У такій ситуації держава втрачає можливості для фінансування соціальних програм і стратегічних інвестицій, що негативно позначається на довгостроковій фінансовій безпеці.

У сучасному світі фінансова безпека значною мірою залежить від інтеграції держави у міжнародну фінансову систему. Участь у міжнародних фінансових організаціях, доступ до зовнішніх ринків капіталу та співпраця з партнерами можуть забезпечити додаткові ресурси для розвитку та стабілізації економіки в кризових умовах. Водночас така інтеграція потребує зваженої політики, адже надмірна залежність від зовнішнього фінансування може обмежувати економічний суверенітет. Тому важливо поєднувати співпрацю з міжнародними інституціями з розвитком власних фінансових інструментів і резервів.

В умовах глобальних криз, пандемій, воєнних конфліктів і кліматичних викликів фінансова безпека набуває ще більшої ваги. Надзвичайні ситуації потребують значних бюджетних витрат, мобілізації резервів і гнучкості фінансової політики. Наявність стабілізаційних фондів, валютних резервів, ефективних механізмів перерозподілу ресурсів дозволяє державі швидше

реагувати на кризові явища та мінімізувати їхні негативні наслідки для економіки [1, С. 31-33].

Отже, фінансова безпека держави є комплексною багатовимірною категорією, що охоплює бюджетну стабільність, ефективну грошово-кредитну політику, стійкість банківської системи, розвиток реального сектору економіки, інвестиційну привабливість, боргову стійкість і соціальні аспекти розвитку. Її забезпечення потребує узгоджених дій державних інститутів, бізнесу та громадянського суспільства. Лише за умови системного підходу, прозорості управління та довгострокового стратегічного бачення фінансова безпека може стати надійним підґрунтям для стабільного розвитку держави та підвищення добробуту її громадян.

Список використаних джерел:

1. Давиденко Н., Гордей О., Скрипник Г., Новицька О. Загрози фінансовій безпеці держави в умовах воєнного стану. *Збірник наукових праць Державного податкового університету,* (1), 2025. 30–37.
2. Захожай К.В., Рудик Н.В., Жибер Т.В. Фінансова безпека держави: бюджетна складова та макроекономічні чинники. *Ефективна економіка.* 2023. №11. С. 1–25.
3. Сочка К. Державний борг України: поточні реалії та проблеми. *Acta Academiae Beregsasiensis. Economics*. 2022. № 2. С. 172–183.
4. Штанцель С.Е. Фінансова безпека держави як об'єкт публічного управління: теоретичні та методологічні підходи. *Державне управління.* 2024. № 13. С. 193–199.

Анотація: *the paper reveals the essence of the state's financial security as a component of national security and a prerequisite for sustainable socio-economic development. It analyzes the main threats to financial stability, including budget imbalances, debt risks, instability of the monetary and credit system, and the shadow economy. The necessity of a comprehensive state policy aimed at strengthening financial resilience and improving public welfare is substantiated.*

Ключові слова: *financial security; public finances; budget policy; debt sustainability; economic stability.*

Науковий керівник:
Мікуляк К.А.,
асистент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Миколаївський національний аграрний університет